

DÍL OSMÝ

ÚMRTÍ PACIENTA

♦ V posledních dnech pan Pavel výrazně slábne. Už vůbec nejí a pije jen stříkačkou s hadičkou po malých doušcích. Na lůžku se sám neotočí. Vlastně skoro pořád spí. Když na něj paní Jana promluví, otevře oči, dobře vnímá, co se kolem něj děje, ale mluvit už sílu nemá. Když ho manželka vezme za ruku, slabě ji stiskne a pokusí se o úsměv. Bolesti v klidu nemá. Jen když je nutné změnit polohu. Už několik dní má v posteli antidekubitní matraci, která pomáhá, aby mu nevznikaly proleženiny. Sestřičky přicházejí každý den. S paní Janou už jsou jako sehraný tým. Základní dávku medikamentů na bolest i nevolnost teď dávají do injekčního dávkovače. Jednou za den se připraví do velké stříkačky směs "na míru" a ta se pomocí dávkovače plynule podává celých 24 hodin. Účinkuje stále a pan Pavel je tak ušetřen nepříjemných pocitů, když dochází dávka nebo když je účinek po podání až příliš silný. Pokud se i přesto objeví bolest nebo před polohováním má paní Jana k dispozici dávku navíc. Bravurně zvládá všechno, co ji sestry postupně naučily. To, že může prakticky pečovat, jí moc pomáhá psychicky zvládat celou situaci. Do pečování se zapojují i obě dcery. Střídají se, aby si maminka mohla trochu odpočinout. Na chvíli přivedou i vnoučky. Ti brzy překonají ostych. Vlezou si k dědovi do postele a přitulí se k němu, jako to dělali vždycky, když se po obědě natáhnul. Je vidět, že mu to dělá dobře. Když byl ještě trochu při síle, vozil je na polohovací posteli nahoru a dolů, jako o pouti na labutích... Kluci se smějí a když už musí jít, mávají dědovi a slibují, že mu nakreslí auto... To čtyřletá Kristýnka důležitě mamince pomáhá o dědečka pečovat. Přináší mu studený obklad na čelo, češe mu vlasy a promazává paty. Je šťastná, že tu může být.

Dnes pan Pavel poprvé nereaguje ani na oslovení, ani na dotek. Vypadá ale klidně, pravidelně dýchá, jen jeho tvář je teď ještě bledší a propadlejší než jindy. Oči se mu někdy trochu pootevrou, ale jeho pohled je jakoby nepřítomný. V noci byl trochu neklidný, chtěl vstávat, někam odcházet. Volal také Toníka, svého bratra, který ovšem zemřel už před mnoha lety při autonehodě. Prý se to stává, že člověk, který odchází, vidí a slyší to, co my nevidíme a neslyšíme. Po chvíli se uklidnil s rukou paní Jany na rozpáleném čele. Najednou se změnil jeho dech, byl jako zahleněný, jako by to v něm bublalo. Sestřička ráno říkala, že se to může stát, a připravila pro tu situaci speciální lék, který na to pomáhá. Nezabírá to hned, dech pana Pavla je i trochu nepravidelný. Horečka stoupá, ale ruce má studené. Je noc, ale paní Jana ví, že pohotovostní číslo hospice může volat kdykoliv. Sestřička Petra ji vyslechne, tuší, že se blíží poslední chvíle. Radí otočit pacienta na bok, aby se mu uvolnily dýchací cesty, a slibuje, že přijede. Za půl hodiny hospicové auto zastavuje před domem. Petra zkušeným pohledem zhodnotí situaci, jemně hmatá pulz a měří saturaci kyslíku. Je nízká, mnohem nižší než ráno. Tlak ani neměří, nejspíš by stejně nebyl slyšet. Poloha na boku ale přinesla ztišení dechu. Přebytečná tekutina mohla odtéct. Sestřička Petra ujišťuje paní Janu, že její manžel netrpí, je v hlubokém bezvědomí, ale i tak je mnohem lepší poslouchat jeho tichý dech než to chrčení předtím. Otevřeně spolu mluví o tom, že se přiblížila hodina odchodu pana Pavla. Paní Jana volá dcerám a za chvíli se obě objeví. Drží tatínka za ruce, objímají se s maminkou.

Naposledy na tomto světě jsou takto spolu. Petra stojí opodál, připravena být oporou těm, které zůstávají. Po chvílce, jako by na tuto situaci čekal, pan Pavel přestává dýchat. Rozhostí se ticho naplněné pokojem. Všem po tvářích tečou slzy, ale není v tom zoufalství, spíš bolest smíšená s úlevou. Tatínek dotrpěl a my jsme dokázaly to, co jsme mu slíbily, že zůstane doma a budeme s ním do posledního dechu. Paní Jana zapaluje svíčku a otevírá okno. Chladivý noční vzduch osvěží všechny přítomné.

Petra volá lékaře koronera, aby úmrtí pacienta úředně potvrdil. Zatímco na něj čekají, vybírají dcery s maminkou oblečení, které by tatínkovi rády daly na jeho poslední cestu. Po prohlídce lékařem spolu se sestřičkou tatínka oblečou. Najednou vypadá docela jinak. Už to není pacient na konci sil, ale táta v obleku, který měl naposledy na svatbě mladší dcery. Sekne mu i teď, i když mu ho musely vzadu trochu založit, jak zhubnul v posledních týdnech. Teď zbývá ještě zavolat pohřební službu. Toho se ujímá starší dcera. Přijedou asi za hodinu. To už bude svítat. Čekání si krátí povídáním. Kupodivu ani nepláčou, samy se tomu diví. Vzpomínají na zážitky z dětství, na různé příhody s tatínkem, i na ty humorné. Není to nijak nepatřičné, táta měl smysl pro humor a určitě by nechtěl, aby tady teď vzlykaly. Udělaly pro něj všechno, co mohly. Není nic, co by si mohly vyčítat. Když před domem zastaví auto pohřební služby, všichni ztichnou. Tak, teď je potřeba se ještě naposledy rozloučit. Pusa, pohlazení, objetí. Slzy zase tečou proudem. Petra vyřizuje s pohřební službou formality, předává dokumenty a pak jemně odvádí paní Janu i obě dcery vedle. Nemusí si vrýt do paměti všechny detaily převozu. Když je tělo pana Pavla v přepravní rakvi uloženo v autě pohřební služby, je čas ještě jednou zamávat, uklonit se, poděkovat – tátovi za všechno. Auto odjíždí a loučí se i sestřička Petra. Pozůstalé přemáhá únava, musí se vyspat.

◆ **ÚMRTÍ PACIENTA** není v hospicové péči vnímáno jako prohra. Naopak. Svým způsobem je to vyvrcholení této péče. Pokud proběhne v klidu, důstojně, bez bolestí a pečující mají v hospicovém týmu dostatečnou oporu, naplní pozůstalé i hospicové profesionály zasloužený pocit úlevy, dobře vykonané služby. Všichni stojíme před tajemstvím, které nás přesahuje. Ale ze své strany jsme udělali všechno, co bylo možné, abychom zmírnili utrpení a posílili důstojnost všech zúčastněných. Osobní účast hospicové sestry při nebo těsně po úmrtí klienta snímá z pečujících starost o to, co je potřeba zařídit, a poskytuje jim lidskou oporu v těžkých chvílích.